

**Ontgroning t.b.v. de aanleg van de
Zeeheldenwijk te Urk**

**PROTOCOL ARCHEOLOGISCHE
TOEVALSVONDSTEN**

Ontgroning t.b.v. de aanleg van de Zeeheldenwijk te Urk

PROTOCOL ARCHEOLOGISCHE TOEVALSVONDSTEN

Gemeente Urk

Contactpersonen: B. Goudswaard & D. Bente

Versie: 1.0

Datum: 09-09-2021

Project: Urk, Zeeheldenwijk

Actie	Versie	Actor	Datum
Schrijven	1.0 concept	D. Bente	Augustus 2021
Opmerkingen Prov	2.0 concept	Marie Catherine Houkes	7-9 2021
Aanpassen			
Definitief	3.0	B. Goudswaard	09-9 2021

The Missing Link
2^e Daalsedijk 6a
3551 EJ Utrecht
+31 (0) 614325141
info@the-missinglink.

**The
Missing
Link**

Inhoud

Inhoud	1
1 Inleiding	2
2 Wettelijk Kader	4
3 Betrokken Partijen	6
3.1 Opdrachtnemers (civiel aannemers)	6
3.2 Opdrachtgever (Gemeente Urk)	6
3.3 Opdrachtg Provincie Flevoland (voor de te ontgronden plandelen) en gemeente Urk (voor de overige plandelen) in hun rol van bevoegd gezag inzake archeologie	7
4 Werkprotocol archeologie opdrachtnemer	8
4.1 Wat zijn archeologische vondsten	8
4.2 Werkprotocol	8
5 Stappenplan bij toevalsvondst	10
5.1 Stappenplan tijdens voorbereiding	10
5.2 Stappenplan tijdens uitvoering	10
6 Contactpersonen	12

1 Inleiding

De gemeente Urk gaat een nieuwe woongebied, de Zeeheldenwijk, aanleggen aan de zuidoostzijde van de huidige bebouwde kom. In dit gebied zijn archeologische resten te verwachten, met name uit de steentijd, toen hier de Overijsselse vecht stroomde en er in het rivierdal duinen uitstaken die aantrekkelijk waren voor bewoning en verblijf. Daarom is en wordt er archeologisch vooronderzoek uitgevoerd conform het KNA proces van archeologische monumentenzorg. Dit lopende onderzoek leidt tot de volgende stappen:

- In gebieden met een hoge verwachting wordt het gehele archeologische inventarisatieproces doorlopen. Dit bestaat uit verkennend-, karterend- en waarderend onderzoek. Uit deze gebieden met een hoge verwachting kunnen op basis van dit inventariserend onderzoek vindplaatsen worden geselecteerd voor nader onderzoek middels opgraving of inpassing.
- Deze plekken bevatten behoudenswaardige archeologische vondsten, sporen en structuren. Deze behoudenswaardige vindplaatsen zullen door Opdrachtgever gemeente Urk worden opgegraven of fysiek worden beschermd cq. Ingepast in de nieuwbouwplannen;
- Op basis van verkennend vooronderzoek zijn gebieden met een lage- en middelhoge verwachting vastgesteld. Gebieden met een lage verwachting zijn gedeselecteerd. Hiervoor geldt een verdere aanpak op basis van een protocol *passieve* begeleiding. In gebieden met een middelhoge verwachting wordt per ingreep gekeken of *actieve* archeologische begeleiding zinvol is en geldt maatwerk. Zo niet dan worden deze de facto ge-deselecteerd, en dus niet (nader) onderzocht en geldt de werkwijze op basis van een protocol *passieve* begeleiding.
- Na iedere stap van het AMZ proces worden de resultaten vastgelegd op een kaart Versie 1-5 voor vergunningverlener en -houder.

Voor een deel van het gebied, waar sprake is van een formele ontgronding, is de provincie Flevoland archeologisch bevoegd gezag ten aanzien van het vanwege de ontgrondingsvergunning voorgeschreven archeologisch onderzoek. Voor de overige plandelen is de gemeente Urk de bevoegde overheid.

Ondanks onderzoek en zorgvuldige selectie van onderzoekswaardige delen van het plangebied, kan het voorkomen dat in de gehele realisatiefase van de Zeeheldenwijk, tijdens welke de bodem wordt geroerd, er toch nog vondsten worden aangetroffen. Het betreft dan zogenaamde toevalsvondsten.

Onderhavig protocol legt, als gedragsovereenkomst, vast hoe Opdrachtnemers, gemeente Urk en provincie Flevoland, tijdens de gehele realisatie van de Zeeheldenwijk zullen omgaan met toevalsvondsten, hoe deze gemeld zullen worden, welke partijen daarbij betrokken zijn en wat men van elkaar mag verwachten.

Opdrachtnemers, zijnde de civiel aannemers die grondverzet uitvoeren t.b.v. de realisatie van de wijk, zijn ten aanzien hiervan niet operationeel en financieel verantwoordelijk. Echter, van Opdrachtnemer wordt wel het meewerken aan uitvoering van het Protocol verlangd en geëist, opdat Opdrachtgever Urk deze nazorg op het archeologisch proces kan plegen.

2 Wettelijk Kader

De Monumentenwet 1988 is per 1 juli 2016 vervallen. Een deel van de wet is op deze datum overgegaan naar de Erfgoedwet. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de Omgevingswet, wanneer deze op 1 januari 2022 in werking treedt.

Vooruitlopend op de datum van ingang van de Omgevingswet is een aantal artikelen van de Monumentenwet 1988 te vinden in het Overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is. Het betreft Erfgoedwet artikel 5.10 archeologische toevalsvondst; Erfgoedwet artikel 9.1 a overgangsrecht omgevingswet. Daarnaast is Hoofdstuk 5 van belang, i.c. artikel 5.2, sub 1, sub 2, sub 3, van het Besluit Omgevingsrecht dat de omgang activiteit archeologische monumentenzorg regelt. Erfgoedwet, artikel 9.1 sub 1 a betreft het van toepassing blijven van de Monumentenwet 1988, hoofdstuk V, paragrafen 1 (artikelen 38-43) en 9 (artikelen 56-59).

Volgens de begripsbepalingen van de Erfgoedwet is een archeologische vondst een “overblijfsel, voorwerp of ander spoor van menselijke aanwezigheid in het verleden afkomstig van een archeologisch monument”. Een archeologisch monument is een “terrein dat deel uitmaakt van cultureel erfgoed vanwege de daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of andere sporen van menselijke aanwezigheid in het verleden, met inbegrip van die overblijfselen, voorwerpen en sporen.” De begrippen uit de overige wetten volgen die van de Erfgoedwet, die hierin leidend is.

De Erfgoedwet, hoofdstuk 5, § 5.4, artikel 5.10 regelt het volgende over een archeologische toevalsvondst:

1. Degene die anders dan bij het verrichten van opgravingen een vondst doet waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een archeologische vondst betreft, meldt dit zo spoedig mogelijk bij Onze Minister;
2. De gerechtigde tot een archeologische vondst als bedoeld in het eerste lid, is gehouden de vondst gedurende zes maanden, te rekenen van de dag van de in het eerste lid bedoelde melding, ter beschikking te houden of te stellen voor wetenschappelijk onderzoek.

Het Burgerlijk Wetboek (artikel 5, art. 13) bepaalt voor het overige dat vinder en eigenaar van de grond de gezamenlijke eigendom verkrijgen.

Provincie Flevoland staat bekend om de vele scheepswrakken die hier zijn gevonden, en nog steeds worden gevonden. Ook voor het plangebied geldt een verwachting op het aantreffen van (resten van) scheepswrakken. Deze verwachting is op voorhand niet getoetst in verband met de intensiteit van dergelijk onderzoek. Daarom is ten behoeve van mogelijke vondsten en resten behorend bij scheepswrakken een (passieve) archeologische begeleiding van toepassing op het gehele plangebied. Om praktische redenen verloopt

melding vanuit het veld voor dit type vondst via het eerste deel van dit protocol, maar de verdere inspectie en waardering vallen buiten de reikwijdte van dit protocol en worden uitgevoerd conform het Programma van Eisen Scheepswrakken.

Middels dit protocol wordt nadrukkelijk NIET de omgang met vliegtuigwrakken geregeld. Hiervan heeft de Nederlandse rijksoverheid bepaald dat onderzoek en berging hiervan het exclusieve domein van het ministerie van Defensie zijn, met name ook vanwege de omgang met stoffelijke resten van omgekomen bemanningsleden.

3 Betrokken Partijen

3.1 Opdrachtnemers (civiel aannemers)

- Realiseren van de nieuwe infrastructuur inclusief alle bijbehorende grondwerkzaamheden en zijn verantwoordelijk voor de verplichte melding van archeologische toevalsvondsten aan de Opdrachtgever;
- Hebben hiertoe een intern werkprotocol opgesteld dat in het werkproces is opgenomen (zie onder);
- Instrueren samen met de Opdrachtgever haar graafmachinisten en ander betrokken personeel voorafgaand aan de graafwerkzaamheden hoe archeologische waarden te herkennen;
- Benoemen een coördinator die intern de meldingen tijdig ontvangt en tijdig doorgeeft (alles binnen 4 werkuren) aan de Opdrachtgever en omgekeerd voor de Opdrachtgever aanspreekpersoon is voor deze meldingen;
- Voorziet beeldmateriaal bij de meldingen (SMS, WhatsApp, e-mail) zodat een eerste inschatting kan worden gemaakt.

3.2 Opdrachtgever (Gemeente Urk)

- Verzorgt instructie en instructiemateriaal over toevalsvondsten, zowel inhoudelijk als procesmatig aan Opdrachtnemers;
- Neemt als Opdrachtgever (en als Bevoegd Gezag in de plandelen die niet onder een provinciale ontgrondingsvergunning vallen) kennis van archeologische meldingen van Opdrachtnemer;
- Koppelt deze meldingen terug met de provincie en vergunningverlener;
- Geeft na overleg met de Provincie op basis van de melding al dan niet opdracht voor nadere veldinspectie aan (door Opdrachtgever) gecontracteerd archeologisch bedrijf en meldt deze komst bij contactpersoon Opdrachtnemer. Deze 'archeologisch begeleider' (senior KNA-archeoloog) is binnen vier uur ter plekke en informeert na inspectie de Opdrachtgever en de provinciale contactpersoon middels een selectieadvies: behoudenswaardig of niet?
- Neemt op advies van Provincie bij verwachte behoudenswaardigheid, eventueel ook vastgesteld na nader onderzoek, het besluit tot het tijdelijk stilleggen of aanpassen van graafwerkzaamheden;
- Neemt contact op met coördinator van Opdrachtnemer teneinde besluit af te stemmen;
- Verzoekt Provincie om vaststelling behoudenswaardigheid te velde en stemt dit besluit af met Opdrachtnemer;
- Bespreekt ruim voorafgaand aan de start van de daadwerkelijke realisatiefase onderhavig Protocol met Opdrachtnemer.

3.3 Provincie Flevoland (voor de te ontgronden plandelen) en gemeente Urk (voor de overige plandelen) in hun rol van bevoegd gezag inzake archeologie

- Nemen melding van een archeologische toevalsvondst aan en adviseren en besluiten op basis van primaire melding al dan niet gevolgd door visuele inspectie - en desgewenst en indien mogelijk nog nader onderzoek - over behoudenswaardigheid, alsmede aard en omvang onderzoek (registratie en documentatie of eventueel noodonderzoek) ter plaatse. Afhankelijk van de aan te treffen archeologische waarden, zal het archeologisch proces worden bepaald.
- Stelt de vergunningverlener OFGV op de hoogte van de besluiten
- Uit de omvang van de vondst kan volgen dat het wenselijk is een PvA of PvE op te stellen voor een nadere inspectie of volledige waardering.

4 Werkprotocol archeologie opdrachtnemer

4.1 Wat zijn archeologische vondsten

Kort en bondig kunnen archeologische vondsten als volgt worden beschreven:

- Scherven van aardewerk of glas, (verbrand) bot, bewerkt hout, bv. waterputten of balken, beschoeiingen, visfuisen, boten, munten, metalen voorwerpen, crematieresten, graven, bewerkt vuursteen, funderingen;
- Grondverkleuringen die niet natuurlijk lijken.

Tijdens toolbox-meetings worden graafmachinisten en andere medewerkers van Opdrachtnemer die werken aan het ontgraven van de bovengrond en anderszins de bodem verstoren, door Opdrachtgever nader geschoold in het herkennen van archeologische resten. De civieltechnisch uitvoerder meldt alle mogelijk archeologisch interessante vondsten. Bij eenvoudige vondsten wordt een snelle procedure doorlopen.

Bij verdenking van bijzondere archeologie (houten constructies, stenen funderingen, clusters van metalen voorwerpen, intact aardewerk e.d.) wordt de uitgebreidere procedure gevolgd.

4.2 Werkprotocol

De belangrijkste vraag die bij een toevalsvondst beantwoord dient te worden, is die over de archeologische waarde van de vondst. Vastgesteld dient te worden of de vondst behoudenswaardig is. Is dat het geval, dan dient daarna te worden vastgesteld of de vondst van provinciaal of (inter)nationaal belang is. In een besluit een vondst te behouden zal ook gekeken worden naar de ruimte en de tijd die beschikbaar is. Een besluit tot het behoud van een vondst (lees: opgraving) is ook afhankelijk van de middelen die door verantwoordelijke overheidsorganen ter beschikking (kunnen) worden gesteld. Er kan ook (gemotiveerd) besloten worden een dergelijke toevalsvondst verloren te laten gaan.

Het gaat hier met nadruk om vondsten van gemeentelijk, provinciaal of nationaal belang, dus om bijzondere (nieuwswaardige) vondsten.

Het melden van toevalsvondsten betekent niet dat daarmee het werk stilgelegd wordt op last van de overheid. Opdrachtnemer zal in eerste instantie het werk moeten verleggen en archeologen maximaal 10 uur de gelegenheid geven om te komen kijken en documenteren. Wat er daarna moet gebeuren (doorwerken, begeleiden, opgraven) is afhankelijk van de behoudenswaardigheid van de toevalsvondsten en het besluit van de bevoegde partijen. De wettelijke mogelijkheid van werk stilleggen bestaat wel, maar alleen als de minister van OCW dat expliciet verordonneert. In dat geval is de minister echter ook

gehouden om de kosten van stilstand en andere gevolgen te vergoeden. Alles tussen doorwerken en de archeologische resten ongedocumenteerd weggraven en het stilleggen op last van de overheid, is dan ook gebaseerd op goed overleg en ruimte zoeken van alle partijen: Opdrachtnemers, Opdrachtgever en bevoegd gezag

5 Stappenplan bij toevalsvondst

5.1 Stappenplan tijdens voorbereiding

1. Instructie betrokkenen, waaronder begeleidend senior KNA archeoloog, over (veiligheids)regels bij bouwplaatsbezoek, incl. verstrekken van toegangspas(sen);
2. Inplannen van scholing- of *toolbox-meeting*, waarbij het uitvoerend personeel geïnformeerd wordt over archeologische toevalsvondsten en onderhavig Protocol. Hierbij kan een beroep gedaan worden op de archeologisch adviseur van Opdrachtgever.

5.2 Stappenplan tijdens uitvoering

1. Opdrachtnemer stelt de vindplaats veilig en voert hier verder geen grondwerkzaamheden uit die de vindplaats kunnen beschadigen. Indien het alleen om losse voorwerpen gaat, stelt hij / zij deze veilig;
2. Opdrachtnemer legt de situatie indien mogelijk met foto's vast. Smartphone-foto's zijn hiervoor prima geschikt;
3. Opdrachtnemer laat, indien mogelijk, de locatie van de vondst vastleggen door diens eigen landmeetkundige dienst;
4. Opdrachtnemer informeert de contactpersoon toevalsvondsten van de gemeente Urk -dit is de archeologisch directievoerder op het werk, deze is tevens senior archeoloog;
5. Opdrachtnemer -senior archeoloog beschrijft de vondst en geeft aan welke mogelijkheid er is om hier tijdelijk niet te werken;
6. Gemeente Urk informeert de Provincie en toezichthouder OFGV;
7. Opdrachtnemer meldt aan de directievoerder hoelang de vindplaats ongestoord bezocht kan worden zonder dat de voortgang van het werk in gevaar komt;
8. Opdrachtnemer geeft aan bij wie de begeleidend senior archeoloog of diens vertegenwoordiger zich dient te melden als hij of zij de vindplaats wil bezoeken en welke veiligheidsvoorzieningen daarbij gelden;
9. Afspraken en aanpassingen in het werkproces worden door Opdrachtnemer vastgelegd in het bouwlogboek;
10. De vondsten worden vervolgens op afspraak aan de betreffende senior archeoloog door Opdrachtnemer overgedragen en de vondstomstandigheden toegelicht.

Indien de wensen en mogelijkheden van Opdrachtgever en Opdrachtnemer niet in overstemming zijn te brengen, wordt opgeschaald naar de directies van Opdrachtnemer en Opdrachtgever.

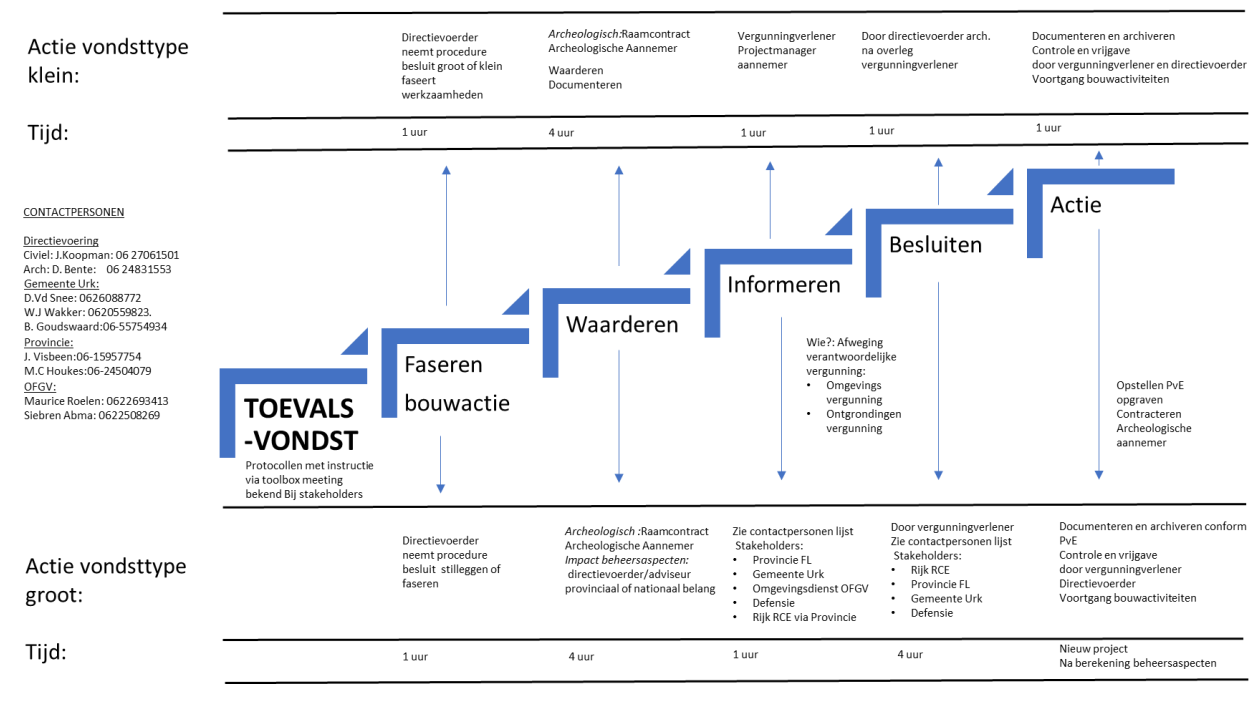
In de praktijk betekent dit een indeling in vondsten van geen of klein belang en vondsten van groot belang. De eerste wordt snel afgehandeld en de tweede zal meer tijd vergen in een grote procedure.

Bij de kleine procedure worden de stakeholders geïnformeerd en de vondst indien nodig gedocumenteerd en verwijderd.

In de grotere procedure volgt een uitgebreider waarderings- en besluitvormingstraject. Het gaat daarbij met nadruk om vondsten van provinciaal of nationaal belang, dus om bijzondere (nieuwswaardige) vondsten

In beide gevallen wordt gewerkt conform bovenstaand proces dat hieronder schematisch is uitgewerkt in tijd.

Figuur 1: Uitvoeringsprotocol toevalsvondsten Archeologie Zeeheldenwijk Urk.

6 Contactpersonen

GEMEENTE URK

Melding toevalsvondst:

Diederik Bente directievoerder archeologie en senior archeoloog
d.bente@arcure.nl
06-24831553

Bij afwezigheid:

Boudewijn Goudswaard. Projectleider archeologie en senior archeoloog
b.goudswaard@the-missinglink.nl
06 55754934

Waardestelling toevalsvondst:

Mark Komen senior archeoloog
Econsultancy
M.Komen@econsultancy.nl
06-89971568 / 038-7820540

Coördinatie besluitvorming gemeente Urk inz. Toevalsvondsten

Dick van der Snee
dj.vandersnee@urk.nl
06 26088772

PROVINCIE FLEVOLAND

Marie-Catherine Houkes
Marie-Catherine.Houkes@flevoland.nl
06-24504079

Bij afwezigheid:

Abigail Rousseau
abigail.rousseau@flevoland.nl
06-18303927

OPDRACHTNEMERS

Bouwrijpmaken

Smink Infra

Leo Kap - Hoofduitvoerder
l.kap@smink-infra.nl
06 12281339

Joost Corbijn - Bedrijfsleider
j.corbijn@smink-infra.nl
06 12229389

Bouw Michiel de Ruyterbrug en Reconstructie Urkerweg

2KA & Knipscheer

Gerrit van der Meulen - Hoofduitvoerder
g.vandermeulen@knipscheer.com
06 53447950

Edwin Raats - Projectmanager
E.raats@knookstaal.nl
0168 - 412950